

Vabariigi Valitsuse 19. augusti 2020. a korralduse nr 282 „COVID-19 haiguse leviku tõkestamiseks vajalikud meetmed ja piirangud“ muutmise seletuskiri

1. Sissejuhatus

Korralduse eesmärk on kehtestada COVID-19 haiguse leviku tõkestamiseks lisapiirangud ja -meetmed.

Korralduse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Terviseameti, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Kultuuriministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi ja Riigikantselei ametnikud.

2. Korralduse sisu

Korraldus kehtestatakse nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse (edaspidi *NETS*) § 28 lõike 2 punktide 1–3 ja 5 ning lõigete 5 ja 6 alusel ning arvestades sama paragrahvi lõiget 8.

Käesoleva korraldusega kehtestatakse kõikides valdkondades avalikele üritustele ja korraldatud tegevustele uued osalejate arvu piirmäärad ning täpsustatakse testimise ja tõendite esitamise korraldust.

Lisapiiranguid on vaja kehtestada, sest koroonaviiruse levik on märgatavalt tõusnud ning deltatüvi muutunud domineerivaks. Deltatüvi levib 60% paremini kui alfatüvi, samuti nakatavad deltatüve tõttu teised juhud kolmandasi juhte hõlpsamini ning viiruse peiteaeg on lühem. Keskmise peiteaeg on deltatüvel ca 4 päeva, SARS-CoV-2 viiruse alfatüvel ca 5–6 päeva. Senised andmed on näidanud, et pooleli oleva vaksineerimiskuuriga saavutatud immuunsuse taseme suhtes on deltatüvi ca 17% vähem tundlikum kui seni domineerinud alfatüvi. Samal ajal lõpetatud vaksineerimiskuuri järel saavutatud immuunsuse suhtes märgatavat tundlikkuse langust ei esinenud¹. Arvestades, et 29. juuli 2021. a seisuga on vaksineerimiskuur lõpetatud 41,85%-l elanikkonnast, ei ole vaksineerimise mõju võimaliku deltatüvest põhjustatava haigestumuse kasvu ära hoidmiseks veel piisav.

Piirangute rakendamine muudetud kujul ning teiste piirangute ja meetmete jätkamine, mida käesoleva korraldusega ei muudeta, on tõhus ning proportsionaalne meede, et tagada inimeste elu ja tervis ning rahvatervise ja tervishoiusüsteemi toimepidevus.

Muudatuste tegemisel arvestatakse ka COVID-19-vastase vaksineerituse taset Eestis² ja selle planeeritud edenemist lähinädalate jooksul. COVID-19-vastase vaksineerimise kõige olulisem eesmärk on ennetada rasket (haiglaravi vajavat) haigestumist. 29. juuli 2021. a seisuga on 70–79-aastaste vanuserühmas vaksineerimisega hõlmatud 72,94% ning vanemate kui 80-aastaste seas 63,50%. Vaksineerimiskuur on lõpetatud 556 158 inimesel (41,85% elanikkonnast).

Viimase 14 päeva haigestumus 100 000 inimese kohta Eestis on kõrgel tasemel, uute haigusjuhtumite juurdekasv on kasvutrendis. Haiglate täituvuse ja muud tervishoiusüsteemi

¹https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/993879/Variants_of_Concern_VOC_Technical_Briefing_15.pdf

² Eesti loeb soovitavaks COVID-19-vastase vaksineerituse tasemeks 70% elanikkonnast. Uute viirustüvede lisandumisel, mis levivad kiiremini või mis on vaktsiinide suhtes resistentsed, võib nimetatud vajalik osakaal olla suurem. <https://www.terviseamet.ee/et/koroonaviirus/koroonakaart>.

puudutavad näitajad on keskmisel tasemel. Piirangute ja meetmete muutmisel tuleb hinnata nakkusohu riski kõrgeks, mistõttu on põhjendatud kõikide seniste piirangute ja meetmete säilitamine ning lisapiirangute kehtestamine. Koroonaviiruse deltamutatsioon on Eestis alates 26. nädalast domineeriv (25. nädalal osakaal 33%, 26. nädalal 67%, 28. nädalal 92% ja 29. nädalal 95%).

29. nädala jooksul lisandus 645 haigusjuhtu. Võrreldes eelmise nädalaga suurenes uute juhtude arv 72,0% võrra. 29. nädalal tehti 18 494 testi (1394 testi 100 000 elaniku kohta), mida on 33,1% võrra vähem kui 28. nädalal. 3,5% testidest osutus positiivseks (28. nädalal 1,4%). Kõrgeim positiivsete testide osakaal on Pärnumaal (9,0%), Valgamaal (7,5%) ja Tartumaal (7,0%).

26. juuli 2021. a seisuga on sekveneeritud kokku 8015 proovi ning on tuvastatud 5432 α -mutatsiooniga viirustüve, 69 β -mutatsiooniga viirustüve, neist 27 sisse toodud juhtu; 2 juhtu osutusid edasise sekveneerimise käigus γ -tüveks, 11 γ -mutatsiooniga tüve, 998 δ -mutatsiooniga viirustüve (neist üks B.617.1 ja 389 B.1.617.2). Kokku on Eestis tüpiseeritud δ -998 varianti, neist 12% moodustavad sisse toodud juhud, millest omakorda 60,8% pärinevad Venemaalt. Juulikuu jooksul on seni tuvastatud 684 δ -varianti, neist 10,5% moodustavad sisse toodud juhud, enamik Venemaalt (31 juhtu), Türgist (14 juhtu), Soomest (4 juhtu). Viimase nädala jooksul lisandus 185 juhtu, neist 25 on sisse toodud juhud, enamik Venemaalt (9) ja Türgist (4). Alates 26. nädalast on deltatüvi muutunud domineerivaks.

29. nädalal saabus Eestisse 17 000 inimest (28. nädalal 18 248), kes täitsid piiriületaja ankeedi: Lätist 2556 inimest (28. nädalal 2554), Venemaalt 1444 inimest (28. nädalal 1662), Saksamaalt 1434 inimest (28. nädalal 1507), Türgist 1177 inimest (28. nädalal 1379), Suurbritanniast 1151 inimest (28. nädalal 1006). 29. nädalal registreeriti 101 sisse toodud haigusjuhtu, nende osakaal moodustas 15,6% juhtude üldarvust. 29. nädala sisse toodud haigusjuhud on seotud reisimisega 23 riigis. Kõige rohkem haigusjuhte on seotud reisimisega Hispaaniasse, Venemaale, Soome ja Türki.

Terviseameti hinnangul on haigestumuse kasv seotud deltatüve domineerivaks muutumisega ning nakkuse levik on kasvutrendis. Terviseameti prognoosi kohaselt võib 30. nädalal olla umbes 1000 nakatunut. Kui piiranguid ei rakendata ja nakatumise kasv jätkuks sarnases tempos, võib augusti lõpus või septembri alguses küündida nakatunute arv päevas 1000-ni. Kui lisapiiranguid ei kehtestata, võib juba augusti esimeses pooles oodata üle 200, aga ka juba üle 300 nakatunuga päevi. Kuigi haigestumise kasvu on peamiselt põhjustanud nooremaelised, siis haigestumise kasvu jätkumisel on oodata nakatumiste arvu kasvu ka vanemaeliste seas. Ühtlasi võib oodata haiglapatsientide arvu kasvu, mis ilma lisameetmeid rakendamata võib sügiseks jõuda taas sadadeni.

Terviseameti hinnangul võib üritustel osalevate inimeste arvu piiramiseta või muude usaldusmeetmete rakendamiseta olla septembri keskpaigas kuni 2500 haigestunut päevas. Nakkuse levikust tingitud ohtusid ja tagajärgi (nt hospitaliseerimiste ja surmajuhtude kasv) saab leevendada ja vähendada meetmete rakendamise ja kiiresti vaksineerimisega hõlmatuse suurendamisega.

Korralduse väljatöötamisel on peetud silmas, et 14 päeva haigestumus 100 000 inimese kohta on Eestis kõrge. 29. juulil 2021. a oli viimase 14 päeva positiivsete testide suhtarv 100 000 elaniku kohta 107,83 ja viimase 7 päeva positiivsete testide suhtarv 100 000 elaniku kohta 133.

23. juulil 2021. a oli viimase 14 päeva positiivsete testide suhtarv 100 000 elaniku kohta 65,46 ja viimase 7 päeva positiivsete testide suhtarv 100 000 elaniku kohta 75. 7. juulil 2021. a olid need näitajad 31,83 ja 32, 21. juunil 2021. a 49,81 ja 40, 16. juunil 2021. a 64,11 ja 49, 9. juunil 2021. a 97,59 ja 72, 31. mail 2021. a 176,15 ja 125, 26. mail 2021. a 222,1 ja 94,7 ning 12. mail 2021. a 343,57 ja 312. 28. aprilli 2021. a seisuga oli viimase 14 päeva positiivsete testide suhtarv 100 000 elaniku kohta 422,2. 30. märtsil 2021. a oli see näitaja 1364,21. 28. aprillil 2021. a oli esmaseid positiivseid teste 396 ehk 8,3% testide koguarvust, 12. mail 2021. a oli positiivseid teste 371 ehk 7,87% testide koguarvust.

Kinnitatud haigusjuhtude jaotus maakonniti 29. juuli 2021. a seisuga	
Maakond	7 päeva suhtarv 100 000 elaniku kohta
Pärnu	148,52
Tartu	84,79
Põlva	81,15
Võru	73,42
Harju	66,94
Rapla	63,10
Viljandi	51,99
Järva	49,71
Ida-Viru	43,20
Valga	42,55
Lääne	39,13
Hiiu	32,21
Saare	30,23
Jõgeva	27,18
Saare	24,61

Haiglakohtade COVID koguessurss oli 29. juulil 2021. a 148 voodikohta, millest COVID-19 patsiendid hõivasid 25% (37 voodikohta). Haiglate COVID intensiivravikohtade koguessurss on 16 voodikohta, millest COVID-19 patsiendid hõivasid 6,25% (1 voodikoht). Haiglate COVID üldravikohtade koguessurss on 108 voodikohta, millest COVID-19 patsiendid hõivasid 28,70% (31 voodikohta).

29. nädalal hospitaliseeriti 29 inimest (võrreldes 28. nädalaga suurenes 81,2% võrra). 29. nädalal tuvastatud üle 60-aastastest haigestunutest vajas hospitaliseerimist 21,4% (28. nädalal 20,0%). Seisuga 26. juuli 2021. a haiglaravil olevate patsientide keskmine vanus on 59,7 aastat (19. juulil 2021. a 59,6 aastat), 60-aastaste ja vanemate isikute osakaal moodustab 54,5% (19. juulil 2021. a 55,6%).

29. nädalal analüüsitud andmete põhjal jäi nakatumiskoht teadmata 25,6% juhtudest (28. nädalal 22,7%). Alates 2020. a 49. nädalast on teadmata nakatumispaigaga nakatunuid olnud 30–36% juhtude üldarvust, alates 2021. a 26. nädalast on teadmata nakatumiskohtadega juhtude arv vähenenud ning moodustab 22–28%.

29. nädalal sai nakkuse välismaal 17,7%, perekonnas 23,6%, tööl 4,7%, tutvusringis 8,9%, meelelahutus- jm üritustel 13,1%, Kaitseväes 0,9%, tervishoiuasutuses 0,7% ja mujal 4,7% juhtudest. Vähenes nakatumise osakaal välismaal (22,7%→17,7%), tööl (6,6%→4,7%), pereringis (25%→23,6%) ning mujal (7,2%→4,7%). Suurenes nakatumine tutvusringkonnas

(4,8%→8,9%), meelelahutus- jm üritustel (8%→13,1%) ning teadmata nakatumiskohaga juhtude osakaal (22,6%→25,6%). Üksikud haigusjuhtumid tuvastati Kaitseväes ja tervishoiuasutuses. 29. nädalal haigestunutest oli ligi 12% vaktsineeritud. 30. juuli 2021. a seisuga on haiglaravi vajavatest inimestest vaktsineerimata 34 (moodustab kõikidest haiglaravi vajavatest inimestest 87,17%), vaktsineerimiskuur on pooleli 3 (moodustab kõikidest haiglaravi vajavatest inimestest 7,69%) ning vaktsineerimiskuur lõpetatud 2 juhul (moodustab kõikidest haiglaravi vajavatest inimestest 5,13%).

Vabariigi Valitsus seab võrreldes kehtiva korraldusega lisapiirangud ja -meetmed, mis on praeguses olukorras proportsionaalsed nakkuse levikuga ja mille eesmärk on vähendada nakkuse leviku suurenemise riski.

9. augustil 2021. a jõustuvad uued piirangud sise- ja välistingimustes toimuvatele üritustele ja läbiviidavatele tegevustele. Sistingimustes toimuvatel üritustel ja läbiviidavates tegevustes on edaspidi lubatud osaleda kokku kuni 50 isikul. Kui välistingimustes korraldatakse avalikke üritusi või viiakse läbi tegevusi, võib osalejaid olla kuni 100 isikut. Toitlustusettevõtetes ja avalikuks kasutamiseks mõeldud saunades, spaades, basseinides, veekeskustes ja ujulates võib olla sise- ja välistingimustes kokku kuni 50 isikut. Sellistel juhtudel ei pea tegevuse korraldaja osalejate nakkusohutust kontrollima. Kui tegevuse eest vastutav isik kontrollib isikute nakkusohutust, võib nimetatud korda järgides üritustel ja tegevustes osaleda siseruumides endiselt 6000 isikut ning välistingimustes 12 000 isikut. Kaubandustegevusele ja teiste teenuste osutamisele nimetatud põhimõtteid ei rakendata.

Piirangute ja meetmete kehtestamise lähtekoht on, et SARS-CoV-2 põhjustatav COVID-19 on nakkushaigus, mis levib inimeselt inimesele piisknakkusena, peamiselt lähikontaktil nakkusohutliku inimesega. Viirust on võimalik saada nakatunud inimesega lähikontaktis olles, hingates sisse viiruse osakesi³, või saastunud pindade ning nt saastunud käte kaudu. Viirus levib paremini halvasti ventileeritud, suure inimeste hulgaga ja ülerahvastatud siseruumides, kus viibitakse pikema aja vältel. Arvestada tuleb, et aerosoolid (viiruse osakesed) võivad püsida õhus pikema aja vältel ning liikuda enam kui 1 meetri kaugusele. Mida lähemal inimesed üksteisele on, seda tõenäolisem on viiruse levik. Samuti on SARS-CoV-2 viirusega nakatumise oht õues, kus viibitakse paljude inimestega lähedases kontaktis. Eesti näitel on sellised nakatumised aset leidnud näiteks spordiüritusel, millega on seotud 16 nakatunut (26. juuli 2021. a seisuga), ja meelelahutusüritusel, millega on seotud 64 nakatunut (26. juuli 2021. a seisuga). Peamiselt levib viirus välisõhus (üritustel) kontaktiga saastunud pindade kaudu. Õhukaudse leviku risk on madalam kui siseruumides⁴.

Samuti mõjutab nakatumise tõenäosust tegevuse või ürituse kestus ehk mida kauem kokkusaamisel viibida, seda rohkem tekib võimalusi süljepritsmete vahetuseks, koroonaviiruse osakesi sisaldavate aerosoolide õhku kogunemiseks ning selle tulemusena piisavalt suure doosi sissehingamiseks, et nakatuda. Teaduskirjanduses on näidatud, et 1–2 m distantsi hoidmine vähendab nakkuse edasi kandmise riski viis korda ning iga lisameeter suurendab kaitsvat toimet kaks korda⁵. Viiruse osakeste edasiliikumist takistab märgatavalt ka näomaski kasutamine. Avalikes siseruumides, kus distantsi hoidmine ei ole võimalik, on maski kandmine soovitatav. Viiruse leviku piiramiseks siseruumides on oluline tagada inimestevaheline hajutatud ja distantsi hoidmine ning ruumide ülerahvastatuse vältimine.

³ <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19-how-is-it-transmitted>

⁴ <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/more/science-and-research/surface-transmission.html>

⁵ [https://www.thelancet.com/pdfs/journals/lancet/PIIS0140-6736\(20\)31142-9.pdf](https://www.thelancet.com/pdfs/journals/lancet/PIIS0140-6736(20)31142-9.pdf)

Siseruumides ja välistingimustes läbiviidavatele tegevustele ja üritustele osalejate piirarvude kehtestamisel on lähtunud Terviseameti hinnangust. Oma hinnangus arvestas Terviseamet nakatumise prognoositavat taset augusti lõpus, elanikkonna vaktsineeritust ja COVID-19 läbipõdemist ning seda, et deltatüve osakaal on Eestis üle 90% ning selle tüve nakatamisvõime on 60% võrra suurem kui alfatüvel. Lisaks, et välistingimustes toimuvate tegevuste korral on nakatamiskordaja väiksem hea ventilatsiooni, tuule, õhuniiskuse ja UV-kiirguse tõttu ning samuti on võimalik paremini tagada inimestevahelist hajutatust. Kui üritus toimub siseruumis, on teiseseid nakatumisi 8–9, ja õues 3–4.

Kõige efektiivsem viis koroonaviiruse leviku tõkestamiseks on vaktsineerimine, sellele järgnevad piirangud ja meetmed. Suurüritused soodustavad viiruse levikut. Näitena võib tuua jalgpalli EM-turniiri osa Venemaal Peterburis, kus nakatus ligi 500 pealtvaatajat Soomest, samuti on sel üritusel osalemisega seotud nakatumisi registreeritud Eestis. Nakatumised on toimunud Eestis mitmel spordi- ja meelelahutusüritusel. Ürituse järel jätkub levik toimumiskohas, kuid samuti levib viirus teistesse maakondadesse, kus nakatumise tase võib veel madal olla. Seega on avalike ürituste ja avalikult korraldatud tegevustes osalejate arvule ning osalemise tingimustele rangemate piirangute seadmine põhjendatud, et pidurdada COVID-19 haigusjuhtude arvu tõusu ning sellega kaasnevat koormust haiglatele.

Korralduses sätestatakse põhimõte, mille kohaselt ei pea nakkusohutust tõendama alla 18-aastane isik.

Käesoleva korraldusega taastatakse maski kandmise või suu ja nina katmise kohustus ühissõidukis alates 2. augustist 2021. a.

Samas ei muudeta põhimõtet, mille kohaselt jääb siseruumides toimuvatele avalikele üritustele ja korraldatud tegevustele kehtima osalevate isikute hajutatuse nõue, samuti tuleb siseruumides tagada desinfitseerimisvahendite olemasolu ja desinfitseerimisnõuete täitmine Terviseameti juhiste kohaselt.

Korralduse punkti 1 alapunktiga 1 täiendatakse korraldust uue punktiga 8³, mis sätestab maski kandmise või suu ja nina katmise kohustuse ühissõidukis.

Eesmärgiga vähendada juhuslikke nakatumisi kehtestatakse maski kandmise kohustus ühissõidukis. COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse SARS-CoV-2 levik on Eestis kiiresti tõusnud ning ühissõiduk on väga piiratud ruum, kus viibib ühel ajal mitmeid inimesi, kellel ei ole võimalik distantsi hoida ja kes üksteisega iga päev kokku ei puutu.

Maski kandmise või suu ja nina katmise (edaspidi *mask*) kohustus ei kehti alla 12-aastaste isikute kohta ja juhul, kui maski kandmine ei ole võimalik tervislikel põhjustel (nt hingamisraskuste, teatud psüühikahäirete, allergiate tõttu) või muid olulisi põhjuseid arvestades mõistlik, näiteks erivajaduse või puude tõttu.

Seega ei pea maski kandma erivajadustega inimesed, nt psüühikahäire või füüsilise kõrvalekalde tõttu ei ole inimesel võimalik nõuete kohaselt maski kanda või endale ise maski ette panna ja eest ära võtta. Maski ei pea kandma ka vaegkuuljast inimese saatja või isik, kes suhtleb inimesega, kellel on suhtlemiseks vajalik lugeda huultelt, lugeda näoilmeid, kes vajab selget kõnet jmt, kui maski kandmine raskendab huultelt lugemist.

Korralduse järgi ei pea isikud tõendama meditsiinilist näidustust või muud erivajadust, mh seda, et maski ei ole võimalik kanda, eraldiseisva tõendiga. Piisavaks loetakse isikute ütlusi selle kohta, et neil esinevad vastunäidustused maskikandmisele. Lisaks ei laiene maskikandmise kohustus olukordadele, kus on igal ajal tagatud hajutatus teiste isikutega või eraldatus, näiteks klaasiga eraldatud ühissõidukijuhid või kui ühissõidukis puuduvad teised inimesed jne.

Maskina on käsitatavad nii isikukaitsevahendid (sh visiirid), meditsiinilised maskid kui ka laiatarbe näokatted (sh poest ostetavad korduskasutatavad maskid või ise valmistatud maskid). Nende puudumisel võib nõude täitmiseks piirduda suu ja nina samaaegse katmisega, kui katteks kasutatav materjal ja eseme tegumood võimaldab inimesel käsi kasutamata seda vajaliku aja näokattena kasutada, näiteks kaelussallid, mis püsivad nina ja suu ees, kui need ette tõmmata. Oluline on seejuures, et maski kasutatakse ja hooldatakse vastavalt kasutusjuhendile.

Maski kandmist koroonaviiruse SARS-CoV-2 leviku tõkestamise lisameetmena toetavad ka teadusuuringud⁶. Näiteks on jõutud järeldusele, et viiruse ülekandumise risk meditsiiniliste ja N95 respiraatorite kandmisel väheneb keskmiselt viis korda. Mittemeditsiinilistel (puuvillast, sünteetilisest materjalidest jms) näomaskidel võib mitmete hiljutiste uuringute kohaselt olla soodsaid filtreerivaid omadusi, mis on võrreldavad meditsiiniliste näomaskidega, sõltuvalt materjalist, kihtide arvust, koostisest ja kujust.

Lisaks eelnimetatutele on mask või näokate avalikus ruumis, sealhulgas ühel või teisel viisil kohustuslik näiteks mitmetes teistes riikides⁷. Näiteks on teada, et Soomes, kus riik ei ole kehtestanud maski kandmise kohustust, järgivad isikud siiski maski kandmise soovitusi. Maski kandmine ning teiste piirangute ja meetmete järgimine tagavad, et väiksem osa viiruseosakestest jõuab ühissõidukis viibiva inimese hingamisteedesse ja inimene nakatub.

Erinevates teadusartiklites on toodud, et kohustuslikul maski kandmisel on oluline mõju haigestumise ja suremuse näitajatele. Näiteks USA-s tehtud teadusuuringus leiti, et töökeskkonnas rakendatud maskikohustus vähendas nädalas haigus- ja surmajuhtude juurdekasvu vähemalt 10% võrra. Samuti leiti Kanada andmete põhjal, et kohustuslik maski kandmine vähendab nädalast juhtude arvu 20–22% võrra⁸.

Seega on oluline kasutada ühel ajal erinevaid meetmeid, et takistada viiruse levikut. Rahvusvahelise teaduskirjanduse, Eesti teadlaste ning Terviseameti andmetele tuginedes on ka palju neid, kes ei tea, et nad on viiruse kandjad (n-ö asümptomaatilised või minimaalsete sümptomitega nakatunud), seetõttu on mask vajalik ning asjakohane meede nakkuse leviku pidurdamiseks üldiselt. Seda lisaks ka seetõttu, et viiruse kandja võib olla nakkusohtlik 1–2 päeva enne sümptomite teket.

Kui inimesel ei ole veel sümptomid avaldunud või põeb ta haigust sümptomiteta, levitab ta viirust edasi enese teadmata, muu hulgas lihtsalt rääkides. Rääkides võivad õhuvooluga kanduda suust süljepiisad, mis suurendab viiruse levikut rohkem kui lihtsalt hingamine. Maski kandmisel väheneb risk nakkuse levikuks nii juhtudel, kus haigestunud isik kannab maski, kui ka juhtudel, kus terve inimene kannab maski, sest väheneb võimalik sisse hingatav viiruse kogus. Maski kandmisel väheneb ka võimalik edasikantava viiruse kogus, mida saadakse

⁶ European Centre for Disease prevention and Control. Technical report. „Using face masks in the community: first update Effectiveness in reducing transmission of COVID-19.“

⁷ Riikide kaupa on maskikohustuse rakendamine leitav: <https://covid-statistics.jrc.ec.europa.eu/RMeasures> . (current measures: hygiene and safety measure).

⁸ <https://www.nature.com/articles/d41586-021-01394-0>

puutepindadelt, sest mask kaitseb nina ning suud saastunud kätega näo katsumisel. Ühissõidukis võivad sellisteks pindadeks olla näiteks käsipuud, ukselingid ja muud ühiselt kasutatavad pinnad.

Ühissõidukis maski kandmise kohustus jõustub 2. augustil 2021. a. Piirangu kehtestamise lähtekohaks on muu hulgas Terviseameti hinnang, mille kohaselt on koroonaviiruse SARS-CoV-2 põhjustatav COVID-19 haigus nakkushaigus, mis levib inimeselt inimesele piisknakkuse kaudu, peamiselt lähikontaktil nakkusohtliku inimesega, kellel on iseloomulikud sümptomid. See tähendab, et viirust on võimalik saada nakatunud inimesega lähikontaktis olles või saastunud pindade ning käte kaudu. Viirus levib kiiremini siseruumides ning riskirühmadel (sh vanemaerialistel) on suurem risk haiguse raskekujuliseks kulgemiseks, tüsistusteks ning haiglaravi vajaduseks.

Maski kandmise kohustus kehtestatakse NETSis sätestatud regulatsiooniga nakkushaiguste epideemilise leviku tõkestamise, inimeste elu ja tervise kaitsmise eesmärgil, arvestades proportsionaalsuse põhimõtet.

Ühissõidukis maski kandmise või suu ja nina katmise kohustus on valdavalt lühiajalise mõjuga. Kõikide nende juhtude jaoks, mil võib tekkida olukord, kus maski ei saa kanda või suud ja nina kinni katta tervislikul või muul kaalukal põhjusel, on sätestatud erandid.

Maski kandmise kohustus ei ole absoluutne, vaid jätab ühissõidukis viibivale isikule võimaluse valida, millisel viisil ta oma nina ja suu katab, või jätab katmata, kui see ei ole tervislikel põhjustel või muid olulisi põhjuseid arvestades mõistlik.

Korralduse punkti 1 alapunktiga 2 sõnastatakse uuesti korralduse nr 282 punkt 20¹⁴.

9. augustil 2021. a jõustuvad nii sise- kui ka välistingimustes toimuvates tegevustes ja üritustel osaleda lubatud isikute arvude uued piirmäärad.

Sisetingimustes toimuvatel üritustel ja läbiviidavates tegevustes on alates 9. augustist 2021. a lubatud osaleda kokku kuni 50 isikul. Kui välistingimustes korraldatakse avalikke üritusi või viiakse läbi tegevusi piiratud territooriumil, võib osalejaid olla kuni 100 isikut. Isikute piirmäärat arvestusse lähevad kõik külastajad, kliendid, sealhulgas alla 18-aastased isikud, kelle nakkusohutust ei kontrollita. Muudatused puudutavad avalikke koosolekuid ja üritusi, sh konverentse, teatrietendusi, kontserte, kinoseansse, meelelahutusteenuse osutamist, jumalateenistusi, muuseumi ja näitusi.

Meelelahutusteenuse osutamise kohad on näiteks laste mängutuba, seikluspark, mängumaa, kontserdisaal, ööklubi, täiskasvanute klubi, kasiino, keegli, piljardi ja *bowling*'u mängukohad jms.

Kui tegemist on piiramata territooriumiga avaliku üritusega, siis osalejate arvule seatud nõuet ei kohaldata. See kehtib näiteks selliste avalike ürituste korraldamise kohta, mis toimuvad ühes linna asumis või kogu asustusüksuses, kus inimesed on pidevas liikumises ning ei ole võimalik määratleda kindla koha ja osalejatega üritust või tegevust.

Lisaks puudutavad kehtestatavad meetmed sportimist, treenimist, noorsootööd, huvitegevust, huviharidust, täienduskoolitust ja täiendõpet, spordivõistluste ning spordi- ja liikumisürituste

korraldamist ning kehtivad ka avalikuks kasutamiseks mõeldud saunades, spaades, basseinides, veekeskustes ja ujulates ning toitlustusasutustes.

Toitlustusettevõtetes isikute arvu piirangut ei rakendata, kui inimesed viibivad ja liiguvad toitlustusettevõtte müügi- või teenindusalal toidu kaasa ostmiseks või kuller- ja veoteenuse osutamiseks. Kuid ka siis tuleb täita hajutatuse nõuet ning tagada desinfitseerimisvahendite olemasolu. Toitlustuskohtade puhul ei eristata edaspidi sise- ja välistingimusi. Ka kohviku või restorani väliterassil olles kasutatakse enamasti siseruumides asuvaid tualettruume või tehakse tellimused siseruumides. Toitlustusettevõtetes on kaasamüük lubatud ilma isikute piirarvu nõudeta.

Kuivõrd siseruumides ja väljas olevad isikud kasutavad spaades või veekeskustes viibides näiteks samu riietus- ja tualettruume, siis kehtivad ühesugused piirmäärad nii sise- kui ka välistingimustes asuvatele spaadele, veekeskustele ja ujulatele. Kaubandustegevusele ja teiste teenuste osutamisele, sealhulgas majutusteenuse osutamisele nimetatud põhimõtteid ei rakendata. Samas on oluline märkida, et kui majutusteenuse osutaja on tegev ka spaana, veekeskusena või ujulana, siis käesolevad meetmed rakenduvad vaid spaa, veekeskuse ja ujula kohta, kus tuleb arvestada isikute arvu põhimõtet ning vajaduse korral isikute nakkusohutust.

9. augustist 2021. a neile tegevustele, mille puhul ei rakendata eelnevalt osalejate nakkusohutuse kontrollimist, kehtestatakse piirmäärad tagavad erinevate tegevuste puhul nakkusohutuse ning võimaldavad tagada inimestevahelist hajutatust. Piirarvudega ei seata olulisi takistusi nende tegevuste puhul, kus ka tavapäraselt on koos väiksem arv inimesi, nt täienduskoolitus või täiendõpe, samuti treenimine. Erandina ei rakendata osalejate isikute piirarvu nt sportimise, treenimise, täienduskoolituse ja täiendõppe läbiviimisel riigi sõjalise kaitse ja siseturvalisusega seotud tegevustele. Neis valdkondades arvestatakse kehtivate meetmete ja piirangutega iga päev, kuid nt rahvusvahelise koostöö raames võib olla takistusi meetmete rakendamisel. Samuti ei laiene osalejate piirang Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskusele, kus korraldatakse erivajadustega isikute täienduskoolitust.

Kehtestatakse piirarvu ei rakendata ka neile, kes on seotud ürituse või tegevuse korraldamise või läbiviimisega, samuti koha omaniku või tema esindaja, töötajate, töövõtjate, esinejate ja hädaabitööde tegemisega seotud isikute ja koha majanduslikuks teenindamiseks vajalike isikute suhtes. See tähendab, et spordivõistluse korraldamisel rakendatakse väljas 100-inimeselist piirarvu pealtvaatajate suhtes, kuid mitte sportlaste, treenerite ja kohtunike suhtes. Samuti ei arvestata kohvikus või restoranis 50-inimeselise piirarvu sisse teenindajaid ja koha omanikke.

Isikute piirarv kehtib sisetingimustes kogu hoone või tegevuse asukoha kohta, mis on selgemini mõistetav. Seega ei ole lubatud näiteks olukord, kus nt teatrisaali ühte ruumi lubatakse kuni 50 isikut kontrollimata ning teise saali 200 isikut kontrollitult, kuid kõik saalid asuvad ühes hoones. Selleks, et kirjeldatud olukorda vältida, lähtutakse piirarvude arvestamisel kogu tegevuse asukoha põhiselt, st hoonest või territooriumist. Kui tegevuskoht asub mõnes suuremas kaubanduskeskuses, siis võib isik nakkusohutust tõendamata liikuda näiteks toidukauplustes, kuid näiteks kino külastamiseks on tõenäoline, et isik peab oma nakkusohutust tõendama, kui selles siseruumides asuvas kinos viibib kõikide saalide peale kokku rohkem kui 50 isikut. Isikute arvu põhimõtet arvestatakse ühes ajahetkes, seega peab tegevuse eest vastutav isik hindama, kas võib sinna sattuda rohkem kui 50 isikut või mitte. Kui ta ei soovi tõendeid kontrollida, siis ei või ta lubada üle 50 isikul ühel ajal siseruumides viibida.

Edaspidi säilib võimalus rakendada korralduses nr 282 sätestatud eritingimusi ja pakkuda osalemisvõimalust suuremale arvule isikutele, kui tegevuse eest vastutav isik tagab kõikide tegevuses osalejate nakkusohutust tõendavate tõendite, sh vaksineeritus, läbipõdemine või negatiivne COVID-testi tulemus, kontrollimise.

Kuni 9. augustini 2021. a võib sellistel sisetuningimustes toimuvatel üritustel ja korraldatavates tegevustes osaleda kokku kuni 500 ning välistingimustes kuni 1500 isikut.

Punkti 1 alapunktiga 3 sõnastatakse uuesti punktid 20¹⁶–20²⁰, milles sätestatakse nakkusohutust tõendavate tõenditega tegevustes osalemise korraldus, kui soovitakse rakendada sisetuningimustes 6000 isiku ja välistingimustes 12 000 isiku piirmäära.

Võimalus korraldada suurema osalejate arvuga üritusi, kontrollides osalejate nakkusohutust, on kehtinud erinevate piirmääradega alates 14. juunist 2021. a. Seni on erinevatele tegevustele ja üritustele kehtinud kõrged osalejate piirarvud, mistõttu ei ole enamikul tegevuste korraldajatel olnud vajadust tõendeid kontrollida. Võrreldes varasema regulatsiooni kehtestamise ajaga on elanikkonna vaksineeritus palju suurem, samuti on vaksineerimine kättesaadav kõigile täiskasvanutele ning noortele alates 12. eluaastast. Vaksineerimine on inimestele jätkuvalt tasuta. Seega suureneb järjest nende inimeste osakaal, kes tõendavad enda nakkusohutust, esitades vaksineerimistõendi.

Nakkusohutuse tõendamist enne üritustel osalemist ja tootlustuskohtades rakendatakse paljudes Euroopa Liidu liikmesriikides. Avalikele allikatele ja Euroopa Liidu andmetele tuginedes rakendas 27. juuli 2021. a seisuga nakkusohutuse tõendamise kohustust restoranides ja baarides 13 liikmesriiki. 10 liikmesriiki on eelneva tõendi esitamise kohustuse kehtestanud kultuuriasutusse, sh teatrisse, kinno, muuseumisse sisenemisel. Tõendeid ei rakenda üksnes 4 liikmesriiki: Soome, Rootsi, Belgia ja Hispaania.

Eestil ja teistel Euroopa Liidu liikmesriikidel valmisid juuliks üle Euroopa Liidu ühtsetele standarditele vastavalt kolm COVID-tõendit: EL digitaalne immuniseerimise tõend, EL digitaalne negatiivse PCR testi tõend ja digitaalne COVID-19 läbipõdemise tõend. Tõenditel olev QR-kood on loetav vastava rakendusega. Lisaks võib EL digitaalset tõendit näidata nii seadmest (nt telefon) kui ka prindituna. Samuti võib tegevuses osalemiseks ja tootlustusasutuses viibimiseks esitada teisi digisertifikaadiga samaväärseid tõendeid (nt paber kandjal immuniseerimispass), millega on võimalik tõendada enda vaksineeritust, läbipõdemist või negatiivset testi tulemust.

Tegevuse eest vastutav isik ei tohi kasutada tõendite kontrollimiseks ebausaldusväärseid rakendusi, mis andmeid ise salvestada ja edastada võivad ning eelistada tuleks riigi poolt loodud kontrolli.digilugu.ee rakendust. See tähendab, et andmeid töödeldakse üksnes kontrolli eesmärgil ning tegevuse eest vastutaval isikul ei ole õigus andmeid mis tahes ajahetkel säilitada, välja arvatud juhul, kui isik annab selleks isikuandmete kaitse üldmääruse sätestatud korras nõusoleku.

Nakkusohutuse tõendamise kohustus on inimesel endal. Edaspidi ei ole korraldajal enne ürituse või tegevuse algust kohustust tagada osalejatele antigeneeni kiirtestiga testimise võimalust. See tähendab, et erinevalt praegu kehtivat korraldusest ei pea kontserdikorraldaja või tootlustuskoha pidaja tagama tervishoiutöötaja kohalolekut, kes teeb antigeneeni kiirtesti neile, kes ei ole vaksineeritud, läbipõdenud või teinud eelnevalt PCR või antigeneeni kiirtesti.

Kui korraldaja siiski pakub nt enne teatrietendust või restorani sisenemisel testi tegemise võimalust, peab ta järgima Terviseameti vastavaid juhiseid. Antigeeni kiirtesti tegemise kulu katab inimene, kes soovib osaleda üritusel või tegevuses, välja arvatud juhul, kui tegevuse korraldaja vabatahtlikult pakub testimise võimalust ja selle kulu katmist.

Tegevuse eest vastutaval isikul on siiski endiselt kohustus kontrollida negatiivse testi või negatiivse testi tõendi olemasolu. Seega peab tegevuse eest vastutav isik kontrollima enne teenindamist, kas testi tulemus on negatiivne ja vastab järgmistele tingimustele:

- 1) COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse SARS-CoV-2 antigeen-RTD test peab olema tehtud kuni 48 tundi enne tegevuses osalemist;
- 2) COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse SARS-CoV-2 RT-PCR test peab olema tehtud kuni 72 tundi enne tegevuses osalemist.

Kui tegevuses osalev isik ei ole käesolevas punktis toodud nõudeid täitnud, siis võib tegevuse eest vastutav isik korraldada SARS-CoV-2 antigeen-RTD testiga testimist Terviseameti juhiste kohaselt. Tegevuses osalemiseks peab nimetatud testi tulemus olema negatiivne.

Tegevuse eest vastutavaks isikuks loetakse isikut, kes vastutab majandustegevuse ja igapäevase korralduse ning tegevuse juhtimise eest. Tegevuse eest vastutav isik on füüsiline või juriidiline isik, kes tegutseb eesmärgil, mis on seotud tema majandus- või kutsetegevusega. Tegevuse eest vastutav isik ning tegevuses osalev füüsiline isik on kohustatud käesolevas korralduses sätestatud nõudeid täitma ning vastavat järelevalvet teostab Terviseamet. Tegevuse eest vastutavaks isikuks loetakse ka näiteks avaliku ürituse korraldajat. Tegevuses osalevaks isikuks loetakse eelkõige külastajat, pealtvaatajat, osalejat või klienti.

Ettevõtja või muu ürituse korraldaja peab edaspidi hindama oma tegevuses osalevate inimeste arvu. Kui üritusele tuleb oodatavalt enam kui 50 inimest siseruumides või 100 inimest väljas, või igapäevase majandustegevusega on seotud rohkem kui 50 isikut sees või 100 isikut väljas, peab tõendeid ja testi tulemusi kontrollima alates esimesest osalevast isikust arvates. See tähendab, et tegevuse eest vastutav isik peab kontrollima kõigi isikute nakkusohutust, sealhulgas töötajate, esinejate ning küllastajate jne.

Kui korraldaja ei soovi tõendite või testi tulemuste kontrollimise kohustust täita, peab ta piirama küllastajate arvu vastavalt piirmääradele ehk ta ei tohi võimaldada sisetingimustes tegevuses osaleda rohkem kui 50 isikul ning välistingimustes rohkem kui 100 isikul. Oluline on, et tegevuse eest vastutav isik teavitaks enne hoonesse või territooriumile sisenemist, millised põhimõtted kohalduvad.

COVID-19 vaksineeritust, läbipõdemist, PCR või antigeeni kiirtesti tulemust tuleb kontrollida kõikidel isikutel, kes tegevuses osalevad. See tähendab, et kui restorani tuleb 10-liikmeline seltskond, siis peab kontrollima kõigi 10 isiku nakkusohutust. Kui isik ei tõenda oma nakkusohutust, puudub tal õigus tegevuses osaleda.

Enne üritusel või tegevuses osalemist või söögikohta minemist ei pea nakkusohutust tõendama alla 18-aastane isik. See tähendab, et ta ei pea esitama tõendit negatiivse COVID-19 testi kohta, samuti ei nõuta talt tõendit vaksineerituse või COVID-19 läbipõdemise kohta. Kui vaksineeritusega hõlmatud alla 18-aastaste seas suureneb ning noortel on ajaliselt olnud võimalus ka teise vaktsiinidoosi saamiseks, vaadatakse kehtestatav vanusepiir üle ning vajaduse korral seda korrigeeritakse.

Testimisest on vabastatud ka vaktsineerimiskuuri lõpetanud isik, kui vaktsineerimiskuuri lõpetamisest ja vaktsineerimiskuuri järgse maksimaalse kaitse saabumise päevast ei ole möödunud rohkem kui üks aasta. See tähendab, et kui tegemist on kahedoosilise vaktsiiniga ning teist doosi ei ole veel tehtud, peab inimene enne üritusel osalemist siiski tegema COVID-19 testi. Testimisest on vabastatud ka vaktsineerituga võrdsustatud isikud 1 aasta jooksul vastavalt korralduse punkti 6¹ alapunktile 3 (kes on haiguse läbi põdenud ja saanud ühe vaktsiinidoosi). Samuti ei pea eelnevalt testi tegema inimene, kes on COVID-19 läbi põdenud, sellest ei ole möödunud 180 päeva ning ta esitab selle kohta tõendi.

Juhul, kui testimist või tõendite kontrollimist ei ole rakendatud kõikidele tegevuses osalejatele ja kogu tegevuse vältel, tuleb rakendada kauba pakkumisel, teenuse osutamisel või tegevuse läbiviimisel piirmäärasid, mis on sätestatud punktis 20¹⁴. See tähendab, et lubatud ei ole ületada punktis 20¹⁴ osalejate arvule kehtestatud piirmäära, s.o sisetingimustes 50 ja välistingimustes 100. Osalevate isikute hulka ei arvestata lisaks punkti 20¹⁴ alapunktides sätestatule korraldaja ega läbiviimise või teenuse osutamise koha omanikku või tema esindajat, töotajaid, töövõtjaid, esinejaid ja hädaabitööde tegemisega seotud isikuid ja selle koha majanduslikuks teenindamiseks vajalikke isikuid.

Arvestada tuleb, et kõrgendatud piirmääradega ürituste läbiviimisel tuleb tagada kõikide isikute nakkusohutuse kontroll tegevuse algusest alates. Viimane tähendab, et olukorras, kus tegevuse käigus soovib tegevuses osaleda rohkem isikuid, kui on toodud punktis 20¹⁴, kuid isikuid pole tegevuse algusest testitud, nende testimise tulemusi, läbipõdemise või vaktsineerituse tõendatus kontrollitud, ei ole lubatud tegevust ellu viia nimetatud punktis sätestatust suuremale hulgale inimestele.

Piirangu eesmärk on võimaldada korraldada ja läbi viia tegevusi, mis oleksid kõigi osalejate jaoks võimalikult nakkusohutud ning turvalised. Nakkusohutuse kontrollimine, sealhulgas vaktsineeritute ja läbipõdenute hulga kasv, võimaldab hoida ühiskonda võimalikult avatuna ning majandustegevust jätkata. Seetõttu on põhjendatud võimaldada korraldada rahvarohkemaid tegevusi ja pakkuda teenuseid suuremale hulgale isikutele, kuid tingimusel, et COVID-19 haigusesse nakatumine ja ka nakkuse edasikandmine on objektiivselt vähetõenäolisem. Enne üritustel või tegevustes osalemist nakkusohutuse tõendamine võimaldab endiselt korraldada näiteks suuremaid kultuuriüritusi ning osaleda ühiskonnaelus.

Punkti 20¹⁶ uue sõnastuse kohaselt võib tegevuse eest vastutav isik punktis 20¹⁴ sätestatud isikute arvust suurema osalejate arvuga tegevusi läbi viia juhul, kui on tagatud teiste asjakohase valdkonna kohta punktis 20¹⁴ ning punktides 20¹⁷ ja 20²⁰ sätestatud nõuete täitmine. Punktides 20¹⁸ ja 20¹⁹ sätestatud asjaolude tõendamise või testimise nõuete täitmise eest vastutab tegevuses osalev isik, välja arvatud juhul, kui testimist korraldab tegevuse eest vastutav isik. Juhul, kui kavandatakse korraldada avalikku üritust, spordivõistlust või spordi- ja liikumisüritust, mille tingimused erinevad punktides 20¹⁴ ja 20¹⁷–20²⁰ sätestatud tingimustest, kohaldatakse punkti 7.

See tähendab, et nakkusohu kasvu tingimustes võimaldatakse ka edaspidi tegevusi läbi viia, sh ürituste korraldajatele korralda üritusi ja tegevusi ning pakkuda teenuseid või kaupu siseruumides kuni 6000 isikule ja välistingimustes kuni 12 000 isikule. Sellisel juhul ei kohaldata tegevuste läbiviimisel punktis 20¹⁴ sätestatud isikute arvu nõudeid. Suuremate piirarvude rakendamisel tuleb endiselt tagada hajutus ja desinfitseerimisvahendite nõue sisetingimustes.

6000 ja 12 000 isiku arvulised piirangud on kehtestatud ühe kalendripäeva kohta ühe ürituse jaoks, sest ka mitmepäevaste ja mitmes asukohas toimuvate tegevuste, näiteks festivalide puhul on oluline, et lubatud isikute arv, kes kokku puutuvad, oleks ühtselt piiritletud. Ühe kalendripäeva kohta tähendab, et neid nõudeid saab rakendada üksnes ühel kalendripäeval. Kui üritus või tegevus või teenuse osutamine kestab mitu päeva, siis peab igal päeval kontrollima uuesti tõendeid või märgistama osalejad (nt käepaelaga) selliselt, et pikem tõendi kehtivus on muul viisil tuvastatav.

Regulatsiooni ei rakendata üritustele, mis on hajutatud erinevate asukohtade vahel, näiteks linnaruumis toimuvatele üritustele, nt Vanalinna päevad ehk üritused, kus inimesed liiguvad ühest tegevuskohast teise.

Ka edaspidi võimaldatakse tegevusi, millele kehtestatud tingimused erinevad korralduses sätestatust, vastavalt korralduse punktis 7 esitatule. Jätkuvalt on võimalik korralduses toodud nõuetest erinevatel tingimustel viia läbi avalikke üritusi, spordivõistlusi ning spordi- ja liikumisüritusi, mille osalejatele kehtestatud tingimused erinevad käesolevas korralduses nimetatust, kui:

- 1) tegemist on ülekaaluka ühiskondliku või riikliku huviga üritusega;
- 2) ürituse toimumise asukoha kohaliku omavalitsuse üksus on esitanud seisukoha tegevuse elluviimise kohta;
- 3) Terviseamet on esitanud arvamuse ürituse korraldaja poolt COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse SARS-CoV-2 leviku tõkestamiseks koostatud riskide maandamise plaani sobivuse kohta.

Viimane puudutab nii isikute hulka, kes on lubatud tegevuses osalema, kui ka näiteks testimise, vaksineerituse jne nõudeid, mida isikutele rakendatakse. Samas on sisetingimustes 6000 ja välistingimustes 12 000 osaleja piirmäär piisavalt kõrge ning ei sea takistusi enamiku ürituste korraldamisele. Piirmääradest suuremate ürituste korraldamine peab nakkusohu kasvu tingimustes olema põhjendatud.

Vabariigi Valitsus ei anna erilube selliste ürituste korraldamiseks, kus tõendeid ei kontrollita, kui selleks puudub väga kaalukas põhjus. Tõendite kontrollimise keerukus ei ole nimetatud põhjendus, sest käesoleva korraldusega muudetakse testimise korraldamise põhimõtteid isiku vastutusel põhinevaks. Juhul, kui esineb oluline ja kaalukas põhjendus, siis rakendub punkt 7 üksnes siis, kui osalejate arv ületatakse ehk kui siseruumides on rohkem kui 6000 isikut ja välistingimustes rohkem kui 12 000 isikut.

Viiruse leviku tõkestamiseks kehtestatud meetmeid tuleb vaadelda kogumis ning pidada silmas, et piirangud on inimeste jaoks ühetaolised ega sõltu pakutava teenuse sisust. Lähtutakse põhimõttest, et kui inimesed tarbivad kultuuri-, spordi-, meelelahutus- ja teisi sarnaseid teenuseid piiramatul ajajooksul, suureneb võimalus, et pikema aja jooksul kasutatakse mitmeid teenuseid ning viibitakse erinevates teenuse osutamise kohtades, mis võivad asuda erinevates Eesti piirkondades. Viimane suurendab inimestevaheliste kontaktide arvu ning nakkuse leviku võimalusi. Lisariskina võib näiteks öise meelelahutusega kaasneda liigne alkoholi tarbimine. Arvestatud on seniste puhangute alguskoldeid ja neist lähtunud lähikontaktsete hulka ning asjaolu, et pikalt siseruumis viibides ja alkoholi tarbides võib väheneda ohutusmeetmete rakendamine.

6000 ja 12 000 isiku piirang riivab ettevõtlusvabadusõiguse kaitseala, kuid on arvestades kehtivat olukorda vajalik, proportsionaalne ja kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseadusega

(edaspidi PS). Piirangu kehtestamisel on analüüsitud nii majanduslike (ettevõtjate) huvide kui ka sotsiaalsete huvide, põhiseaduslike väärtuste (sh inimeste tervise kaitse, avaliku korra ja turvalisuse tagamine) ja isikute põhiseaduslike õiguste tasakaalustamise vajadust.

PS § 11 kohaselt tohib õigusi ja vabadusi piirata ainult kooskõlas PS-ga. Need piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud ega tohi moonutada piiratavate õiguste ja vabaduste olemust. Proportsionaalsuse põhimõte tuleneb PS § 11 teisest lausest, mille kohaselt õiguste ja vabaduste piirangud peavad olema demokraatlikus ühiskonnas vajalikud. Praegusel juhul on piirangute seadmine avalikes huvides.

PS § 31 kohaselt on Eesti kodanikel õigus tegelda ettevõtlusega ning koonduda tulundusühingutesse ja -liitudesse. Seadus võib sätestada selle õiguse kasutamise tingimused ja korra. Ettevõtlusvabaduse kui vabadusõiguse kaitseala on riivatud, kui avalik võim mõjutab seda vabadust ebasoodsalt. Ettevõtlusvabaduse piiramiseks piisab igast mõistlikust põhjusest. See põhjus peab johtuma avalikust huvist või teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitse vajadusest, olema kaalukas ja enesestmõistetavalt õiguspärane.

Mida intensiivsem on ettevõtlusvabadusse sekkumine, seda mõjuvamad peavad aga olema sekkumist õigustavad põhjused (Riigikohtu 10.05.2002 otsus nr 3-4-1-3-02, punkt 14, Riigikohtu 06.07.2012 otsus nr 3-4-1-3-12, punkt 51). Arvestades, et selle vabaduse piiramiseks on alus seaduses ning legitiimne ja põhjendatud olukord, mis tuleneb avalikust huvist ning teiste isikute õiguste ja vabaduste kaitse vajadusest, on isikute piirarv sisetingimustes 6000 ja välisingimustes 12 000 õiguspärane ning proportsionaalne. Samade põhimõtete kohaselt on testide ja tõendite kontrollimise kohustus põhjendatud.

PS § 12 sätestab üldise võrdsuspõhiõiguse ja diskrimineerimiskeelu. See tähendab, et ilma mõistliku ja asjakohase põhjendusega ei tohi isikuid erinevalt kohelda. Võrdselt tuleb kohelda võrreldavaid grappe. Praegu on võrreldavateks gruppideks ühelt poolt isikud, kes on COVID-19 haiguse vastu vaksineeritud või sellega võrdsustatud, selle läbi põdenud või teinud kuni 72 tundi enne tegevuses osalemist negatiivse tulemusega PCR-testi või kuni 48 tundi enne tegevuses osalemist negatiivse tulemusega kiirtesti, ja teiselt poolt isikud, kes ühelegi eelnimetatud kriteeriumile ei vasta, pidades muu hulgas silmas, et tegevuste korraldajatel tuleb tagada isikutele võimalus tegevuses osaleda ka juhul, kui osaleja vanusest või muudest objektiivsetest põhjustest lähtuvalt ei ole vaksineeritus, läbipõdemine või testi tegemine tõendatud või mõistlik. Näiteks olukordades, kui isiku erivajadusest tulenevalt tekitab testi tegemine talle ebamugavusi või psüühikahäirest tulenevalt ei ole võimalik tagada turvalist proovi võtmist.

Tõendite laiem kasutamine võimaldab kohelda COVID-19 negatiivse testitulemuse saanud, selle läbipõdenud või selle vastu vaksineeritud või vaksineerituga võrdsustatud isikuid erinevalt võrreldes teistega, kellel eespool nimetatud tulemusi tõendada ei ole või kes ise ei soovi nimetatud asjaolusid kinnitada.

Haiguse läbipõdenud, vaksineerimiskuuri läbinud või vaksineeritud isiku tingimused on sätestatud korralduse punktides 6¹ ja 6². Isik loetakse haiguse läbi põdenuks, vaksineerimiskuuri läbinuks, kui ta:

- 1) on läbi põdenud COVID-19 haiguse ning diagnoosi kinnitava SARS-CoV-2 testi tegemisest või diagnoosi kinnitamise kuupäevast ei ole möödunud rohkem kui 180 päeva;
- 2) on läbinud COVID-19 haiguse vastase vaksineerimise kuuri, saavutanud viimase vaktsiinidoosi järel maksimaalse kaitse ning sellest ei ole möödunud rohkem kui üks aasta;

3) on COVID-19 haiguse läbipõdemise järel saanud ühe doosi vaktsiini, saavutanud vaktsiinidoosi järel maksimaalse kaitse ning sellest ei ole möödunud rohkem kui üks aasta, või ta on pärast esimese vaktsiinidoosi saamist haigestunud COVID-19 haigusesse, on COVID-19 haiguse läbi põdenud ning diagnoosi kinnitava SARS-CoV-2 testi tegemisest või diagnoosi kinnitamise kuupäevast ei ole möödunud rohkem kui üks aasta. Juhul, kui isik haigestub COVID-19 haigusesse kahe nädala jooksul pärast esimese vaktsiinidoosi saamist, kohaldatakse tema suhtes läbipõdenute kohta punktis 1 sätestatud.

Maksimaalse kaitse saabumise ajaks loetakse vastavalt tootja juhistele Pfizer/BioNTechi vaktsiini Comirnaty puhul 7 kalendripäeva pärast teist vaktsiinidoosi, AstraZeneca vaktsiini Vaxzevria puhul 15 kalendripäeva pärast teist vaktsiinidoosi, Moderna COVID-19 vaktsiini puhul 14 kalendripäeva pärast teist vaktsiinidoosi ja Janssen COVID-19 vaktsiini puhul 14 kalendripäeva pärast ühte vaktsiinidoosi. Kui turule tuleb uusi COVID-19 vaktsiine, siis nende puhul tuleb lähtuda konkreetse tootja juhistest maksimaalse kaitse saabumise kohta. Kui isik on haiguse läbi põdenud ning on vaksineeritud ühe doosiga, lähtutakse maksimaalse kaitse saabumise puhul eespool nimetatud tähtaegadest.

Teisiti öeldes on olemas kaks gruppi, kellest ühe puhul on COVID-19 haigusesse nakatumine ja selle edasilevitamine teadaolevate objektiivsete näitajate põhjal vähetõenäolisem kui teise grupi puhul.

Samas on COVID-19 haigust vähetõenäolisemalt levitavate isikute grupi erinev kohtlemine ja selle kaudu põhiõiguste piirangute leevendamine legitiimne eesmärk, sest inimeste arvu piiramise eesmärk on vähendada COVID-19 edasikandumise riski ehk kaitsta inimeste tervist. Samuti on eesmärk jätkata ühiskonnaelu korraldust ilma lisapiiranguteta ning mitte piirata ettevõtjate majandustegevust arvestades epidemioloogilist olukorda. Seega saab öelda, et kaks isikute gruppi ei ole võrreldavad, sest nende COVID-19 haigusest tulenev ohtlikkus teistele ja ka endi ohustatus on niivõrd erinevad, mistõttu neid ei pea samamoodi kohtlema. Analoogseid nõudeid on kehtestatud näiteks mitmete õigusaktidega, mille kohaselt näiteks enne tööle asumist peab isik tõendama oma nakkusohutust teistele isikutele. Isikute eneseteostamise õigus ei ole piiramatu, vaid peab lähtuma avalikust huvist ning epidemioloogilisest olukorrast. Sama praktikat rakendatakse muu hulgas mitmetes välisriikides.

Tõendite ning testide tulemuste alusel erinev kohtlemine on mõistlik ja proportsionaalne, sest võimaldab ajakohast ja objektiivset COVID-19 nakkuse leviku riski maandamist, pakkudes samas raskustes kultuuri- ja turismisektorile vajalikku leevendust suurema isikute hulga näol. Näiteks kohaldatakse piiriületuse järel ka praegu soodsamaid tingimusi neile Eestisse sisenenud isikutele, kes on teinud negatiivsete tulemustega COVID-19 testid või kelle arst on tunnistanud nakkusohutuks. COVID-19 vaksineerimine ja COVID-19 testi tegemine ja tõendite kasutamine on kõigile kättesaadav.

Eestis vaksineeritul on võimalik patsiendiportaalis (www.digilugu.ee) ise immuniseerimise teatise põhjal genereerida endale digitaalne immuniseerimise tõend, mida on võimalik vajaduse korral näidata seadmest või välja printida.

Immuniseerimise tõendile kantakse andmed vaksineerimisel kasutatud vaktsiini, viimase vaktsiinidoosi manustamise aja jms kohta, kuid sellel ei kajastu maksimaalse kaitse tekkimise aeg, mida hakatakse lugema vaktsiinikuuri lõpetamise päevast ning mille kestus sõltub konkreetse vaktsiini ravimi omaduste kokkuvõttes nimetatud ajast.

Samuti on võimalik inimesel tõendada vaktsineeritust immuniseerimispassiga, mille väljastamist on võimalik paluda tervishoiuteenuse osutajalt paberkanalil. Inimesed, kes on vaktsineeritud välismaal olles, saavad vaktsineeritust tõendada, esitades immuniseerimispassi, selle koopia või vastava tõendi (sh EL nõuetele vastav COVID-19 digitaalne vaktsineerimise tõend), millel muu hulgas kajastuvad ladina või slaavi tähestikus, eesti, vene või inglise keeles immuniseeritud isiku isikuandmed, nt haigus, mille vastu immuniseeriti, immuniseerimise kuupäev, immuunpreparaat, mida kasutati, mitu annust on isikule manustatud, tõendi väljastaja andmed jm.

Samuti võib tõendiks olla teise riigi andmebaasi väljatrukk, mis on ametlikult kinnitatud. Isikud, kes on Eestis COVID-19 haiguse läbi põdenud, saavad ise oma andmetega tutvuda digilugu.ee portaalis ning genereerida endale digitaalset tõendi. Need, kes on haiguse läbi põdenud väljaspool Eestit, saavad läbipõdemist tõendada, esitades teise riigi arsti väljastatud tõendi läbipõdemise kohta, millel kajastuvad ladina või slaavi tähestikus, eesti, vene või inglise keeles isiku isikuandmed (nt läbipõdemise aeg, terveks tunnistamise kliiniline alus, testimise läbimise korral analüüsi meetoodika, selle tulemus, testi tegemise koht, aeg, tegija ning viimase andmed). Samuti võib tõendiks olla teise riigi andmebaasi väljatrukk, mis on ametlikult kinnitatud.

COVID-19 testi, sealhulgas antigeeni kiirtesti tegemine võib osalejale tähendada üritusel osalemise või teenuse kasutamise hinnatõusu antigeeni kiirtesti tegemise kulu võrra. Arvestades rahvatervise huve ja üritusel osalemise või teenuse kasutamise riski maandamist, on selline lisakulu põhjendatud. Käesoleva korraldusega jäetakse välja tegevuse eest vastutava isiku kohustus tagada testimine enne tegevuses osalemist, kuid ta peab endiselt kontrollima negatiivse tõendi olemasolu enne tegevuses osalemist. Kokkuvõttes ei kujuta tõendite alusel üritustel ja teenuse osutamise kohtades lubatud isikute arvu suurendamine üldise võrdsuspõhiõiguse rikkumist.

COVID-19 tõendite ja testide kasutamine tegevuses osalemiseks või teenuse kasutamiseks pole ainukordne praktika. Mitmed välisriigid juba kasutavad tõendeid, et hõlbustada reisimist ja võimaldada ohutumalt suuremate inimrühmade kogunemist.

Edaspidi võib isik tegevuses osaleda üksnes juhul, kui ta esitab tõendi testi tegemise kohta, mille tulemus peab olema negatiivne ja mille peab olema teinud tervishoiuteenuse osutaja järgmistel tingimustel:

- 1) COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse SARS-CoV-2 antigeen-RTD test peab olema tehtud kuni 48 tundi enne tegevuses osalemist;
- 2) COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse Euroopa Liidu terviseohutuse komitee heaks kiidetud SARS-CoV-2 RT-PCR test peab olema tehtud kuni 72 tundi enne tegevuses osalemist. Kui tegevuses osalev isik ei ole käesolevas punktis toodud nõudeid täitnud, siis võib tegevuse eest vastutav isik korraldada SARS-CoV-2 antigeen-RTD testiga tegemise Terviseameti juhiste kohaselt. Tegevuses osalemiseks peab nimetatud testi tulemus olema negatiivne.

Testi tegemisest on vabastatud isik, kes on:

- 1) alla 18-aastane;
- 2) erivajadusega ja tema testimine ei ole muid olulisi põhjuseid arvestades mõistlik;
- 3) punktides 6¹ ja 6² sätestatud tingimustel COVID-19 haiguse läbipõdenud, vaktsineeritud või vaktsineerituga võrdsustatud isik, kui ta esitab enne tegevuses osalemist nimetatud asjaolude kohta tõendi.

Nimetatud isikud ei pea teste enne tegevuses osalemist tegema.

Tegevuse eest vastutav isik on kohustatud kontrollima näiteks immuniseerimistõendi või testi tegemise ehtsust ning nende kehtivust või teiste asjaolude ilmnemist enne seda, kui isik osaleb tegevuses. Põhjustatud kahtluse korral on tegevuse eest vastutav isik kohustatud tuvastama tõendi või testi esitaja isikusamasuse.

Seega peab korraldaja tagama ürituse sissepääsualal või vahetult enne teenuse osutamist testide ning tõendite kontrolli. Edaspidi puudub tegevuse eest vastutaval isikul ülesanne koostöös tervishoiuteenuse pakkujaga korraldada testimine, välja arvatud juhul, kui ta seda ise Terviseameti juhiste kohaselt korraldab. Nimetatud testi tulemus peab olema negatiivne. Terviseamet töötab esimesel võimalusel välja vastavad juhised testimise korraldamiseks.

Tegevuse eest vastutav isik vastutab selle eest, et isikud ei pääseks ilma testimiseta või tõendite kontrollita näiteks üritusega või teenuse osutamisega seotud alale. Terviseamet teostab riiklikku ja haldusjärelvalvet käesoleva korraldusega sätestatud tingimuste täitmise üle. Juhul, kui nimetatud nõudeid rikutakse, siis on õigus rakendada nõuete täitmata jätmisel sunniraha kuni 9600 eurot.

Isik, kes soovib tegevuses osaleda, peab arvestama, et COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse SARS-CoV-2 antigeen-RTD test peab olema tehtud kuni 48 tundi enne kaupade või teenuste tarbimist või tegevuses osalemist. COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse SARS-CoV-2 RT-PCR test peab olema tehtud kuni 72 tundi enne kaupade või teenuste tarbimist või tegevuses osalemist. Nimetatud testide puhul ja tervishoiuteenuse osutaja tehtud positiivse testi tulemuse korral rakendub inimesele karantiinikohustus kuni tervenemiseni. Testi tegemine ja selle tulemus peavad olema dokumenteeritud ja positiivse testi korral peab tervishoiuteenuse osutaja sellest Terviseametit teavitama.

Alla 18-aastastele nimetatud nõudeid ei rakendata muu hulgas seetõttu, et eelduste kohaselt käivad alla 18-aastased lapsed üritustel ja osalevad tegevustel ning kasutavad teenuseid koos oma vanematega ning vanemate testimine või vaksineeritus või läbipõdemine vähendab mõningal määral riski, et nakkus võiks üritusele jõuda lapse kaudu.

Samuti on nende kontaktide arv väljaspool oma perekonda väiksem, mis tähendab, et risk nakkuse edasi kandmiseks on sellevõrra madalam. Samadel põhjustel on testimisest vabastatud isik, kelle testimine tema erivajadusest tulenevalt ei ole mõistlikult võimalik. Seda näiteks siis, kui psüühikahäirega isikule ei ole võimalik selgitada testimise vajalikkust või testimine võib tekitada soovimatuid või ootamatuid reaktsioone tema käitumises. Või kui näiteks isiku tahtmatutest liigutustest tulenevalt ei ole võimalik testi turvaliselt teha või see tekitab ebamugavust.

Testi tegemisest on vabastatud veel punktis 6¹ nimetatud COVID-19 haiguse läbipõdenud, vaksineeritud või vaksineerituga võrdsustatud isikud, kes võivad tegevuses osaleda või teenust tarbida üksnes juhul, kui esitavad enne tegevuses osalemist või teenuse tarbimist nimetatud asjaolude kohta tõendi. Samuti peavad olema täidetud punktis 6² sätestatud nõuded. Korraldaja või tegevuse eest vastutav isik on kohustatud kontrollima nimetatud tõendi ehtsust ja kehtivust ning põhjustatud kahtluse korral tuvastama tõendi esitaja isikusamasuse.

Isikul on võimalus esitada tõend ostes pileti piletimüügisüsteemi kaudu või ostes pileti kohapeal või nii piletiga kui ka piletitä sündmuse korral kohapeal. Samuti võivad ürituste või tegevuste

korraldajad või nt näituseasutused rakendada tõendi kontrollimiseks erinevaid tehnilisi lahendusi. Ürituse või tegevuse korraldajal või kauba või teenuse pakkujal on kohustus kontrollida tõendi kehtivust ja ehtsust näiteks QR-koodi kaudu või paberandjal oleva tõendi puhul sellel oleva info põhjal ning kui tekib kahtlus, et tõend, mille isik esitas, ei kuulu talle (nt eeldatav vanus, sageli korduv nimi vmt), siis tuvastada seda kasutatav isik. Samuti peab kontrollima, et vaksineerimiskuur on lõpule viidud ning isik on saavutanud maksimaalse kaitse punktides 6¹ ja 6² sätestatust lähtuvalt.

Praegu on Euroopa turul saada professionaalseks kasutamiseks mõeldud COVID-19 antigeeni kiirtestid. See tähendab, et need testid on mõeldud kasutamiseks tervishoiutöötaja poolt või tervishoiutöötaja juhendamise all.

Antigeeni testi negatiivne tulemus ei välista nakatumise võimalust täielikult ja mõnel juhul tuleb tulemus kinnitada korduvate testidega. Antigeeni testid on PCR-testidest lihtsamad, sest need ei vaja spetsiaalselt koolitatud laboritöötajaid ega spetsiaalset laborit. Antigeenianalüüsid on kiired ja enamiku testide puhul saadakse tulemus 10–30 minutiga. Terviseohutuse komitee⁹ (Health Security Committee, 23.07.2021) on koostanud loetelu professionaalseks kasutuseks mõeldud testide kohta, mis on saanud tunnustuse vähemalt kolmes liikmesriigis. Loetelu on leitav https://ec.europa.eu/health/sites/default/files/preparedness_response/docs/covid-19_rat_common-list_en.pdf.

Isikud, kes on Eestis COVID-19 haiguse läbi põdenud, saavad ise oma andmetega tutvuda digilugu.ee portaalis uuringu saatekirja vastuse või ka asjakohase epikriisi abil (analüüsitud isiku isikuandmed, analüüsi meetoodika, selle tulemus, analüüsi tegemise koht, aeg, tegija ning viimase andmed). Terviseameti hallatavas nakkushaiguste registris on olemas info Eestis laboratoorselt kinnitatud COVID-19 juhtude kohta.

Juhul, kui testimine on toimunud või punktis 20¹⁹ sätestatud tõend on väljastatud välisriigis, võib isik tõendada nimetatud asjaolusid välisriigi tervishoiuteenuse osutaja väljastatud tõendiga läbipõdemise, testimise või vaksineerimise kohta. Tõendil peavad kajastuma ladina või slaavi tähestikus, eesti, vene või inglise keeles isiku isikuandmed (nt läbipõdemise aeg, terveks tunnistamise kliiniline alus, testimise läbimise korral analüüsi meetoodika, selle tulemus, testi tegemise koht, aeg, tegija ning viimase andmed). Samuti võib tõendiks olla teise riigi andmebaasi väljatrukk, mis on ametlikult kinnitatud.

Korralduse punktiga 2 nähakse ette korralduse jõustumine 9. augustil 2021. a. Korralduse punkti 1 alapunkt 1 jõustub 2. augustil 2021. a.

Korralduse punktis 3 nähakse ette korralduse avaldamine Riigi Teatajas ja veebilehel kriis.ee.

⁹ https://ec.europa.eu/health/sites/default/files/preparedness_response/docs/covid-19_rat_common-list_en.pdf